

SPOR EĞİTİMİ ALAN VE ALMAYAN ÜNİVERSİTE BAYAN ÖĞRENCİLERİNİN UYUM DÜZEYLERİ, SALDIRGANLIK VE KİŞİLERARASI İLİŞKİ TARZLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

THE PERSONALITY, THE INTERPERSONAL RELATIONSHIP AND THE AGRESSION OF THE FEMALE UNIVERSITY STUDENTS WHO OBTAINED TRAINING IN SPORT VERSUS WHO DID NOT OBTAIN TRAINING IN SPORT

Okt.Mehmet Ali ŞEKERTEKİN¹

ÖZET

Bu araştırmada, spor eğitimi alan ve almayan üniversite bayan öğrencilerinin uyum düzeylerinin, saldırganlık ve kişilerarası ilişki tarzlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın ömeklem grubu, 2002-2003 eğitim-öğretim yılında Atatürk Üniversitesinde değişik fakülte ve yüksekokullarında öğrenim gören toplam 80 kız öğrenciden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak, "Hacettepe Kişilik Envanteri", "Kişilerarası İlişki Tarzı Ölçeği" ve "Saldırganlık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada toplanan verilerin analizinde korelasyon analizi, t Testi, varyans analizi, LSD (Least Significant Difference) Testi kullanılmıştır. Bulgular, spor eğitimi alan ve almayan üniversite bayan öğrencilerin, antisosyal eğilimleri spor yapanların lehine anlamlı çıkmış olup, uyumun diğer boyutları ile, kişilerarası ilişki tarzı ve saldırganlık açısından aralarında fark olmadığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, kişilik, kişilerarası ilişki tarzı, saldırganlık

SUMMARY

This study aims to investigate the personality, interpersonal relationship and the aggression of the female university students who obtained training in sport versus who did not obtain training in sport. The subject of the study contained 80 female student who attended different faculties and colleges of Atatürk University in 2002-2003 academic year. Data came from "The Test of Hacettepe Personality Inventory", "The Test of Interpersonal Relationship" and "Aggression Test". The statistical analyses such as correlation analysis, t Test, variance analysis, LSD Least Significant Difference were used. The results of the study revealed that there was no difference between subjects with regard to sport training.

Key words: Sports, personality, type of interpersonal relations, aggression

GİRİŞ

Günümüzde teknolojik gelişmeler, bireyleri daha pasif bir yaşam tarzı sergilemeye ve daha özel davranışlarda bulunmaya zorlamaktadır. Bireylerin sosyal ilişkilerinin zayıflaması ile beraber, psikolojik rahatsızlıklar ve zihinsel yorgunluklar artmaktadır. Bu bağlamda spor eğitiminin psikolojik, sosyolojik, biyolojik ve ekonomik alanlardaki olumlu etkileri tartışılmaz bir gerçektir (1).

Spor eğitimi, bedensel, ruhsal ve toplumsal davranışları oluşturmaya yönelik bir eğitimidir. Bu tür eğitimde, beden araç olup, amaç tümü ile kişiliğin eğitilmesidir. Spor eğitimi, etkinlikler yolu ile bireyin büyüme, gelişme ve davranışlarında olumlu değişikliklere sebep olan güçlü bir eğitim alanıdır. Spor eğitiminin amaçlarına baktığımız zaman, bireylerde kendine güven, kendini kontrol, çabuk karar verme, işbirliği yapma, dikkat, yüreklilik, doğruluk, hak güderlik, disiplin ve çalışma zevki gibi kişisel ve toplumsal davranışları geliştirdiği söylenebilir (2).

Spor eğitiminin bir davranış değiştirme aracı olduğu göz önüne alınacak olursa, bireyin önce kendine uyum sağlaması bir başka deyişle kendini kabul etmesi daha sonra gruba uyum sağlaması söz konusudur. Spor eğitiminin bir uyum aracı olarak değerlendirilmesinde, birey toplum ve kültür arasındaki ilişki birlikte ele alınmalıdır. Kişilik sistemini sosyal ve kültürel sistemle ilişkili olarak değerlendirilmesi toplum-sallaşma süreci aracılığıyla gerçekleştirilebilmesi, Spor eğitiminin sistemli ve programlı olarak yapılabilmesine bağlıdır. Dolayısıyla Spor Eğitimi bireyin veya grupların sosyalleşmesinde araç olarak kullanılan, kişinin toplumsal kültür ile bütünleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılan bir etkinliktir (3).

İnsanların eğitim durumları, kültür seviyeleri göz önüne alınacak olursa, onların sporu saldırganlık için bir gerekçe olarak görmeğe başladıkları da belirtilebilir. Çünkü, spor onlar için bir deşarj olma aracı, kişiliklerini ön plana çıkarabilecekleri, büyük bir fırsat ve sporcular için de kaçınılmaz bir zevk haline dönüşmüştür(4).

¹Atatürk Üniversitesi BESYO

Saldırganlık sadece birey ölçeğinde ele alınacak olursa, bireyin artmış saldırganlık dürtüleri ile içsel kontrol düzenekleri arasındaki denge bozulduğunda gündeme gelir. Bireyin saldırgan eğilimleri ve şiddet fantezileri olabilir, fakat bunlar kişi kontrolünü yitirmedikçe eyleme dönüşmezler; böylelikle bir şiddet problemi ortaya çıkmamış olur. Organik veya sinirsel bozukluklar ile çevresel ortamdaki gelen uyaranlar, saldırganlığı ortaya çıkaran dürtüleri şiddetlendirirken, beyindeki kimi kimyasal bozukluklar ve kişinin ruhsal dünyasının kolayca kırılabilme özelliği göstermesi, kontrol sistemini zayıflatır. Bu noktadan hareketle, toplumda yaşayan bireylerin her olay karşısında kendisini kaybetmeyecek derecede soğukkanlı ve kuvvetli bir kişiliğe sahip olması gereklidir (5).

Spor Eğitimi bireylere hareket aracılığı ile duygularını ifade etme imkanını verir. Saldırganlık öfke kıskançlık gibi duyguların boşalmasını sağlar. Bütün bu duyguların kontrol edilmesini öğretir. Spor eğitimi ve oyun etkinliklerine katılmak baskı ve gerilimlerin boşaltılmasında bir araçtır (6).

Spor eğitimi etkinliklerinde yakın ilişkiler şekliyle kişilerarası iletişim ortaya çıkmaktadır. Duygu alışverişi kişilerarası iletişimin güvenin ve yakınlaşmanın oluşmasını da en önemli etkenlerden biri de karşılıklı duygu alışverişine girmektir. Duygu alışverişi sadece sevgi, hoşlanma gibi olumlu duyguların paylaşılması değil, aynı zamanda öfke, endişe, kırgınlık gibi olumsuz duyguların da paylaşılabilmesi anlamına gelmektedir. Eğitim yuvası gibi yakın ilişkinin olabileceği ortamda hoşlanma ve beğeni duyguları kadar kırgınlık duygularının da dile getirilmesi ve duygu dengesinin korunması sağlanır. Bütün bunların yanı sıra anlayış, sorumluluk, sebatlı ve enerjik olmayı sağlaması açısından Spor eğitimi, gerek bireysel-toplumsal uyumu kolaylaştırması ve gerekse kişilerarası ilişkileri geliştirmesi açısından etkili bir eğitim aracıdır. Spor eğitiminin bu ilişkileri bir düzen ve anlaşılır biçimde geliştirdiği ve yönlendirdiği yapılan çalışmalarla da desteklenmektedir (7).

Bu bağlamda araştırmada, sporun uyum, saldırganlık ve kişilerarası ilişkiler üzerindeki etkisini incelemek amacıyla, üniversite bayan

öğrencilerinden spor eğitimi alanlar ile almayanların uyum, saldırganlık ve kişilerarası ilişkileri ailenin gelir düzeyi ve öğrenim durumları bilgileri açısından incelenmiştir.

MATERYAL ve METOD

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2002-2003 eğitim-öğretim yılında Atatürk Üniversitesinde değişik fakülte ve yüksekokullarda öğrenim gören bayan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem grubu, Atatürk Üniversitesi K.K. Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde 2002-2003 eğitim-öğretim yılında son sınıfta öğrenim gören toplam 80 bayan öğrenciden oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasında, Hacettepe Kişilik Envanteri, Kişilerarası İlişki Tarzı Ölçeği ve Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır.

Hacettepe Kişilik Envanteri

Özgüven (1992) tarafından geliştirilen, "Evet" ve "Hayır" seçeneği toplam 168 sorudan oluşan bir envanter olup Kişisel uyum ve Sosyal Uyum olmak üzere iki ana boyutu bulunmaktadır. Her boyutun içinde de dört farklı alt boyut olmak üzere toplam sekiz alt boyut vardır. Kişisel uyum boyutunun alt boyutları; "Kendini Gerçekleştirme", "Duygusal Kararlılık", "Nevrotik Eğilimler" ve "Psikotik Belirtiler", Sosyal Uyum boyutunun alt boyutları; "Aile İlişkileri", "Sosyal İlişkiler", "Sosyal Normlar" ve "Antisosyal Eğilimler" dir. Envanterin test-tekrar-test güvenilirliği 0.71 ile 0.93 arasında bulunmuştur. KR-21 güvenilirlik katsayıları çeşitli araştırmalarda, 0.39 ile 0.92 arasında çıkmıştır. Kişisel uyum ve Sosyal Uyum boyutları arasındaki korelasyon değeri, 0.87 olarak bulunmuştur (8). Araştırmada envanterin, "Nevrotik Eğilimler", "Sosyal İlişkiler", "Sosyal Normlar" ve "Antisosyal Eğilimler" alt boyutları kullanılmıştır.

Kişilerarası İlişki Tarzı Ölçeği

Lorr (1986) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe'ye Öztan tarafından uyarılan ölçeğin

geçerlik,güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek, likert tipi dört dereceli (Hiç uymuyor, Çok az uyuyor, Çoğu kez uyuyor ve Tam uyuyor) toplam 55 sorudan oluşmuştur. Ölçek toplam 5 soruluk 11 alt boyuttan oluşmuştur(9). Alınan puan artıkaça olumluya, azaldıkça ise olumsuz uca doğru yönelme ortaya çıkmaktadır. Araştırmada, "sosyallik", "yardıma açık olma", "şefkatli", "toleranslı" ve "ısrarlı" alt boyutları kullanılmıştır.

Saldırganlık Ölçeği

Saldırganlık ile ilgili durumların saptanmasında, İter-Kiper (1984) tarafından geliştirilmiş olan Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, likert tipi 7 dereceli (6. Bana çok uygun, 5. Bana kısmen uygun, 4. Bana uygun, 0. Kararsızım, 3. Bana uygun değil, 2. Bana kısmen uygun değil, 1. Bana hiç uygun değil) bir ölçeğe sahip toplam 30 maddeden oluşmuştur. Ölçeğin, "yıkıcı saldırganlık", "atılğanlık" ve "edilgenlik" olmak üzere üç alt boyutu bulunmakta olup ölçekten alınan yüksek puanlar saldırganlık düzeyinin yüksekliğini göstermektedir. Ölçeğin

test tekrar-test güvenilirliği Pearson Korelasyon Katsayısı 0.81 ile 0.93 arasında bulunmuştur (10).

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizinde iki farklı istatistik analiz kullanılmış ve bu analizler bilgisayarda SPSS for Windows Release 10.00 paket istatistik programı ile yapılmıştır. Araştırmada kullanılan analizler:

1. Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi,
2. t Testi

BULGULAR

Araştırmada, "Nevrotik Eğilimler", "Sosyal İlişkiler", "Sosyal Normlar" ve Antisosyal Eğilimler" ve kişilerarası ilişkiler tarzı ölçeğinin alt boyutları ile saldırganlık ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi ile incelenmiş ve bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Nevrotik Eğilimler, Sosyal İlişkiler, Sosyal Normlar, Antisosyal Eğilimler ve Kişilerarası İlişkiler Tarzı Ölçeğinin Alt Boyutları ile Saldırganlık Ölçeğinin Alt Boyutları Arasındaki İlişkilerle İlgili Pearson Korelasyon Analizi

		Saldırganlık Boyutları		
		Yıkıcı	Atılğanlık	Edilgenlik
Hacettepe Kişilik Envanteri	1. Nevrotik Eğilimler	- 0.367**	0.290**	-0.418**
	2. Sosyal İlişkiler	- 0.048	0.268*	- 0.117
	3. Sosyal Normlar	- 0.151	0.065	- 0.245*
	4. Antisosyal Eğilimler	- 0.308**	0.145	- 0.461**
Kişilerarası İlişkiler Tarzı	5. Sosyallik	-0.081	0.042	- 0.116
	6. Yardıma açık olma	- 0.084	-0.103	0.041
	7. Şefkatli	- 0.008	0.261*	0.074
	8. Toleranslı	- 0.524**	- 0.238*	- 0.395**
	9. İsrarlı	- 0.172	0.298**	- 0.252*

N= 80 (*) p<0.05 önem düzeyinde anlamlı

(**) p<0.001 önem düzeyinde anlamlı

Tablo 1 incelendiğinde, yıkıcı saldırganlık ile Nevrotik Eğilimler ve Antisosyal Eğilimler arasında ters yönde ($r = -.367$ ve $r = -.308$) $p < 0.001$ önem düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuş olup Sosyal İlişkiler ve Sosyal

Normlar arasında istatistik olarak önemli bir ilişki ortaya çıkmamıştır. Atılğan saldırganlık ile, Nevrotik Eğilimler, Sosyal İlişkiler, şefkatli ve ısrarlı olma arasında pozitif yönde ($r = .290$, $r = .268$, $r = .261$ ve $r = .298$) $p < 0.001$ ve $p < 0.05$

önem düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuş olup toleranslı olma boyutu ile ters yönde ($r = -.238$) $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. Edilgen saldırganlık ile Nevrotik Eğilimler, Sosyal Normlar ve Antisosyal Eğilimler, toleranslı olma ısrarlı olma arasında ters yönde ($r = -.418$, $r = -.245$, $r = -.461$, $r = -.395$ ve $r = -.252$) $p < 0.001$ ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Spor eğitimi alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin, Hacettepe Kişilik envanterinin alt boyutları, kişilerarası ilişkiler tarzı ölçeğinin alt boyutları ile saldırganlık ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamaları arasındaki farklar t Testi ile analiz edilmiş ve bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Spor Eğitimi Alan ile Almayan Öğrencilerin Kişilerarası İlişkiler Tarzı Ölçeğinin Alt Boyutları ile Saldırganlık Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin t Testi

	Spor eğitimi alma durumu	X	S.S.	t değeri
Nevrotik Eğilimler	Alan ⁽¹⁾	9.68	2.87	0.121
	Almayan ⁽²⁾	9.59	3.93	
Sosyal İlişkiler	Alan	13.32	4.26	1.406
	Almayan	14.54	3.44	
Sosyal Normlar	Alan	12.85	2.17	0.361
	Almayan	12.69	1.79	
Antisosyal Eğilimler	Alan	11.46	2.95	2.108*
	Almayan	12.82	2.79	
Sosyallik	Alan ⁽¹⁾	7.90	3.10	1.335
	Almayan ⁽²⁾	8.69	2.05	
Yardıma açık olma	Alan	8.09	2.80	1.498
	Almayan	9.02	2.73	
Şefkatli	Alan	10.32	2.24	0.811
	Almayan	9.92	2.09	
Toleranslı	Alan	4.78	2.84	1.119
	Almayan	5.44	2.35	
Israrlı	Alan	9.70	2.82	0.475
	Almayan	9.43	2.24	
Yıkıcı saldırganlık	Alan	26.70	9.01	1.059
	Almayan	24.56	9.07	
Atılganlık	Alan	48.95	11.47	0.920
	Almayan	46.69	10.42	
Edilgenlik	Alan	28.48	9.81	0.721
	Almayan	26.94	9.25	

N = ⁽¹⁾ 41 ⁽²⁾ 39 S.D. = 78. (*) $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı

Tablo 2 incelendiğinde, spor eğitimi alanlar ile almayan öğrencilerin Nevrotik Eğilimler, Sosyal İlişkiler, Sosyal Normlar ve Antisosyal Eğilimler, kişilerarası ilişkiler tarzı ölçeğinin alt boyutları ile saldırganlık ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamaları arasındaki farklar t Testi ile analiz edilmiş. Spor eğitimi alanlar ile almayan öğrencilerin antisosyal eğilimler boyutu ($t=2.108$, $p<0.05$) dışında diğer boyutlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Tablo 2 incelenmeye devam edildiğinde, spor eğitimi alanların antisosyal eğilim puanlarına ilişkin ortalamaları 11.46, almayanların ortalamaları 12.82 olarak bulunmuş ve spor eğitimi alanların antisosyal eğilim puan ortalaması spor eğitimi almayanlardan daha düşük olduğundan dolayı, spor eğitimi almayanların daha fazla antisosyal eğilimler sahip olduğu söylenebilir. Kişilerarası ilişkiler tarzı ölçeğinin alt boyutları ile saldırganlığın alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

TARTIŞMA

Yıkıcı saldırganlık ile Nevrotik Eğilimler ve Antisosyal Eğilimler arasında ters yönde ($r= -.367$ ve $r= -.308$) $p<0.001$ önem düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu bulguyu destekleyen çalışmalardan bazıları şunlardır; Uslu (1999) Eskişehir'de (11) ve Yılmaz (1996) Bursa il merkezinde, spor yapan ve yapmayan lise ve dengi okullarda öğrenim gören gençlerin daha uyumlu olduklarını saptamışlardır (12).

Atılğan saldırganlık ile, Nevrotik Eğilimler, Sosyal İlişkiler, şefkatli ve ısrarlı olma arasında pozitif yönde ($r= .290$, $r=.268$, $r=.261$ ve $r= .298$) $p<0.001$ ve $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuş olup toleranslı olma boyutu ile ters yönde ($r= -.238$) $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu bulguyu destekleyen çalışma Kuruç ve Bayar tarafından yapılmıştır. Kuruç ve Bayar spor yapan ve yapmayan bayanların kişilik özelliklerini karşılaştırmış spor yapan bayanların kişilik özellikleri açısından daha dışa dönük olduklarını saptamıştır (13).

Edilgen saldırganlık ile Nevrotik Eğilimler, Sosyal Normlar ve Antisosyal Eğilimler, toleranslı olma ısrarlı olma arasında ters yönde ($r= -.418$, $r= -.245$, $r=-.461$, $r=-.395$ ve $r= -.252$) $p<0.001$ ve $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı

ilişkiler bulunmuştur. Bulguyu destekleyen çalışma yine Kuruç ve Bayar tarafından yapılmıştır. MMPI Kişilik envanteri ile sporcuların kişiliklerini araştırmıştır. Bunun sonucuna göre spor yapan erkeklerin spor yapmayan erkeklere göre daha uyumlu daha girişken daha kendilerine yönelik daha meraklı ve toleranslı olduklarını saptamışlardır (14).

Spor eğitimi alanlar ile almayan öğrencilerin, kişilik özellikleri ile kişilerarası ilişkiler tarzı ve saldırganlık puanlarının ortalamaları arasındaki farklar incelendiğinde, spor eğitimi alanlar ile almayan öğrencilerin antisosyal eğilimler boyutu ($t=2.108$, $p<0.05$) dışında diğer boyutlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Spor eğitimi alanların antisosyal eğilim puanlarına ilişkin ortalamaları 11.46, almayanların ortalamaları 12.82 olarak bulunmuş ve spor eğitimi alanların antisosyal eğilim puan ortalaması spor eğitimi almayanlardan daha düşük olduğundan dolayı, spor eğitimi almayanların daha fazla antisosyal eğilimler sahip olduğu söylenebilir. Bu bulguyu destekleyen çalışmayı Kane ve Balanz (1983) Cattelin 16 kişilik boyutlu testi (16 PF Testi) ile yaptıkları araştırmalarda sporcuların sporcu olmayanlara göre daha güvenli, duygusal, dengeli, daha dışa dönük olduklarını saptamışlardır (15).

Kişilerarası ilişkiler tarzı ölçeğinin alt boyutları ile saldırganlığın alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonucu destekleyen çalışmayı Kocatürk, (1982) de yapmıştır. Kocatürk, üniversite öğrencileri üzerinde yürüttüğü araştırmasında Eğitim ve Spor ile ilgili mesleklerini benimsemiş üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Eğitim ile spor alanında eğitim gören öğrencilerin saldırganlık puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (16).

Daha sonra yapılacak çalışmalara, Spor eğitimi alanlarla almayanların, yaş gruplarına göre, saldırganlık ve kişilerarası ilişki tarzlarının incelenmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- 1- İnaı, A.N. Beden Eğitimi ve Spor Bilimine Giriş.Konya,2000.
- 2- Yalçın, H.F. Beden Eğitimi Öğretmeni El Kitabı.Ankara,1995.
- 3- Erkaı, M.E. Sosyolojik Açıdan Spor.Filiz Kitapevi,İstanbul,1982.
- 4- Koç, Ş. Spor Psikolojisine Giriş.Saray Tıp Kitapevi,Bornova-İzmir,1994.
- 5- <http://www.erolgoka.com/violan01.html>.
- 6- Göral, M., Yapıcı, A.K. Beden Eğitimi ve Spor Bilimine Giriş.Kütahya,2001.
- 7- Tiryakı, S. Spor Yapan Bireylerin Saldırganlık Düzeylerinin Belirlenmesi.Yüksek Lisans Tezi,Mersin Üniversitesi.Mersin,1996.
- 8- Özgüven, E. Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı.Ankara,1992.
- 9- Öztan, N. Kişilerarası İlişkiler Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliğı. 1993.
- 10- Kiper, İ. Saldırganlık Türlerinin Çeşitli Ekonomik,Sosyal ve Akademik Değişkenlerle İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara,1984.
- 11- Uslu, A. Lise ve Dengi Okullarda Eğitim Gören Gençlerin Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Manisa,1999.
- 12- Yılmaz, S. 12-17 Yaşları arası Spor Yapan Gençlerin Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Bursa,1996.
- 13- Koruç ve Bayar. Spor Yapan ve Yapmayan Bayanların Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması.Spor Bilimleri Ulusal Sempozyumu Bildirileri Kitabı Sayfa, 236.2001.
- 14- Koruç ve Bayar.MMPI İle Sporcu Kişiliklerin Araştırılması.Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Hacettepe Üniversitesi, Ankara,Sayfa 111-124,1990.
- 15- Özduran, K. 18-24 Yaşları Spor Yapan Gençlerin Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi.Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa,2001.
- 16- Kocatürk, R. Saldırganlık Güdüsünün Spor ve Eğitim Alanında Meslek Seçimine Etkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi),Ankara: Ankara Üniversitesi, 1982.